

Henryk Moroz

Podstawy programowe w klasach I-III szkoły podstawowej

Nauczyciel i Szkoła 1 (2), 7-9

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Henryk MOROZ

Podstawy programowe w klasach I–III szkoły podstawowej

Zgodnie z ustawowym zapisem *podstawy programowe* mają określić: „obowiązkowe na danym etapie kształcenia zestawy treści nauczania oraz umiejętności, które są uwzględniane w programach nauczania i umożliwiają ustalenie kryteriów ocen szkolnych i wymagań egzaminacyjnych”. Jest to klasyczna definicja *minimum programowego*. W tym samym piśmie Ministra Edukacji – zatytułowanym „Podstawa programowa kształcenia ogólnego” – czytamy: „Podstawy programowe po raz pierwszy mają określić, jakie zadania edukacyjne ma realizować szkoła jako całość.” Osobiście opowiadam się za drugą definicją podstaw programowych.

Zadania edukacyjne systemu działań można określić następująco:

1. Zadaniem edukacyjnego systemu jest funkcjonowanie jako instytucji społecznej, która posiada zbiorową, globalną wizję społeczeństwa jako całości i która przyczynia się w sposób celowy do polepszenia sytuacji człowieka.

2. Zapewnienie programów, udogodnień i zasobów, za pomocą których indywidualni ludzie i grupy społeczne w społeczności mogą osiągnąć pełnię swoich potencjalnych możliwości, wzbogacić swą wewnętrzną jakość życia i jakość własnego środowiska oraz uczyć się kierować własnym życiem systemu, do którego należą.

3. Rozwijanie społeczności jako społeczeństwa uczącego się, tj. społeczeństwa, w którym kształcenie się, wywiązywanie się z zadań i osiąganie wysokich przymiotów ludzkich stanowi zbiorową aspirację.

4. Utworzenie skoordynowanego, międzyorganizacyjnego połączenia wszystkich systemów społecznych i usługowych w społeczności w celu zapewnienia zintegrowanych udogodnień i zasobów potrzebnych w procesie kształcenia i rozwoju człowieka – udogodnień i zasobów, które są spójne, łatwe w stosowaniu i nieprzerwane.

5. Zaangażowanie na zasadzie uczestnictwa wszystkich osób, które mają jakikolwiek związek z edukacją i rozwojem człowieka, w sprawy funkcjonowania edukacyjnego systemu działań i kierowania nim.

6. Zapewnienie wysokiej jakości czynnego życia członków systemu, popieranie i nagradzanie współpracy między uczniami i innymi grupami społecznymi oraz ułatwianie i nagradzanie rozwoju osobistego i zawodowego.

7. Działanie jako system samokierujący i samoorganizujący.

Podstawowe założenia systemu edukacyjnego przedstawić można następująco:

1. Nauczanie nie ma żadnych granic, proces uczenia się i rozwój człowieka nigdy się nie kończy.

2. Każdy człowiek odczuwa potrzebę uczenia się, poszukiwania wiedzy i jej rozumienia oraz zdobywania kompetencji.

3. Każdy człowiek jest zdolny do inicjowania, kierowania i przyjmowania na siebie coraz większej odpowiedzialności za nauczanie.

4. Rozwój osobowości człowieka jest uwarunkowany rozpoznaniem i akceptacją jego indywidualności.

5. Inspiracja i pozytywna motywacja, to podstawowe warunki skuteczności uczenia się.

6. Każdy uczeń odczuwa wewnętrzną potrzebę odkrywania czegoś nowego, wnikania w coś, zdobywania kolejnych umiejętności. Stanowią one najlepsze źródło zadowolenia uczącego się.

7. Pozytywne wyniki uczenia się i korzystania ze zdobytej wiedzy w życiu codziennym, to podstawowy warunek upewnienia się we własnych możliwościach.

8. Między uczącymi się istnieją wielopłaszczyznowe różnice. Uświadomienie sobie i respektowanie tych różnic przez nauczycieli jest bardzo istotne, by zapewnić zasoby i środki oraz stworzyć odpowiednią atmosferę uczenia się.

Idee kluczowe, podstawy projektowania programów można zdefiniować następująco:

1. Uczący się zajmują centralną pozycję w systemie uczenia się i rozwoju człowieka.

2. Treść uczenia się powinna obejmować cele, wiedzę, rozumienie, sposoby poznawania i myślenia, umiejętności, skłonności, odczucia i wartości. Tego nie da się nauczyć przez:

zadawanie,

odpytywanie,

ocenianie.

Tego może nauczyć się uczeń sam, gdy nauczyciel *wspomaga* proces uczenia się.

3. Charakterystyka zmieniającego się społeczeństwa i wymagania stawiane przez procesy przemiany są *głównym źródłem* służącym w zakresie doboru treści nauczania i rozwoju człowieka. Tym źródłem nie może być tylko wiedza, intuicja i potrzeby specjalistów poszczególnych przedmiotów.

4. Uczenie się może rozkwiąć tylko w klimacie, w którym tworzone są korzystne wzajemne związki oraz tam, gdzie istnieje opieka i zaufanie między *uczącymi się* a tymi, którzy *wspomagają uczenie* (nauczyciele). Kształcenie, wychowanie buduje zaufanie i sprzyja badaniom (uczeniu się). Zapewnia ono otwartość na twórcze zachowania oraz na ciągłe uczenie i rozwój człowieka.

5. Mamy w społeczeństwie ogromną, dotychczas nie wykorzystaną bazę możliwości potrzebnych w procesie uczenia się i rozwoju człowieka.

6. Wydajność systemu edukacyjnego i jego skuteczność wybitnie wzrośnie, gdy w projekcie podstaw edukacyjnych stworzymy warunki dla swobodnej samoregulacji i doskonalenia. Uczniowie, nauczyciele, rodzice, środowisko, w którym szkoła funkcjonuje, wiedzą najlepiej jak doskonalić system edukacyjny.